

Inhoud

Voorwoord	3
Leeswijzer	4
Inleiding	27
Deel 1 Fundamentele elementen van het administratief recht	31
Hoofdstuk 1 Afbakening van het administratief recht	33
1 Situering van het administratief recht en begripsomschrijving	33
1.1 Situering van het administratief recht	33
1.1.1 Nationaal of internationaal recht?	33
1.1.2 Privaat- of publiekrecht?	34
1.2 Begrip administratief recht	35
2 Administratief recht is uitzonderingsrecht	36
2.1 Rechtvaardiging	36
2.2 Eigen rechtsregels	36
3 Uitvoerbare beslissingen	38
3.1 Begrip en situering	38
3.2 Voorrechten	39
3.2.1 Eenzijdig	39
3.2.2 Wettigheid vermoed	39
3.2.3 Uitvoerbaar	40
3.2.3.1 Uitvoerbaar bij voorbaat	40
3.2.3.2 Ambtshalve gedwongen uitvoerbaar	41
3.3 Indelingen	43
3.3.1 Reglementaire en individuele beslissingen	43
3.3.1.1 Begrippen	43
3.3.1.2 Belang van het onderscheid	43
3.3.2 Rechtverlenende en niet-rechtverlenende beslissingen	44
3.3.2.1 Begrippen	44
3.3.2.2 Belang van het onderscheid	45
3.3.3 Beslissingen genomen met discretionaire en met gebonden bevoegdheid	45
3.3.3.1 Begrippen	45
3.3.3.2 Belang van het onderscheid	45

4	De administratieve sanctie	46
4.1	Begrip	46
4.2	Rechtsgevolgen	47
5	Vereisten voor elk bestuurshandelen	48
5.1	Algemeen belang	48
5.1.1	Rechtvaardiging	48
5.1.2	Begrip	48
5.2	Wettigheid	51
5.2.1	De hiërarchie van de rechtsregels	51
5.2.1.1	Eerste basisregel	52
5.2.1.2	Tweede basisregel	52
5.2.2	Toegewezen bevoegdheid	52
5.2.3	Verbod van delegatie van bevoegdheid	52
5.3	Sancties	53
6	Oefeningen	54

Hoofdstuk 2 Bronnen van het administratief recht 57

1	Algemeen	57
2	Rechtsregels	57
2.1	Begrip en kenmerken	57
2.2	Geschreven rechtsregels	58
2.2.1	Algemeen	58
2.2.2	Bovenstatelijk niveau	58
2.2.2.1	Algemeen	58
2.2.2.2	Verdrag	59
2.2.3	Grondwetgevend niveau	61
2.2.3.1	Grondwet (Gw.)	61
2.2.4	Wetgevend niveau	62
2.2.4.1	Algemeen	62
2.2.4.2	Wet (W.)	63
2.2.4.3	Decreet (decr.) en ordonnantie (ord.)	64
2.2.5	Uitvoerend niveau	65
2.2.5.1	Algemeen	65
2.2.5.2	Koninklijk besluit (KB)	66
2.2.5.3	Ministerieel besluit (MB) of besluit van een staatssecretaris	67
2.2.5.4	Besluiten van de gewest- of gemeenschapsregering	67
2.2.5.5	Provinciaal besluit	68
2.2.5.6	Gemeentelijk besluit	68
2.2.5.7	Besluiten van functioneel gedecentraliseerde openbare diensten	69
2.2.6	Overzicht van de geschreven rechtsregels	69

2.3	Niet-geschreven rechtsregels	70
2.3.1	Algemene rechtsbeginselen	70
2.3.1.1	Begrip	70
2.3.1.2	Indeling	70
2.3.2	Rechtsgewoonte	72
3	Pseudowetgeving	72
3.1	Begrip	72
3.2	Indeling	73
3.2.1	Interpretatieve omzendbrieven en dienstorders	73
3.2.2	Indicatieve omzendbrieven en dienstorders	73
3.2.3	Verordenende omzendbrieven	73
4	Rechtspraak	74
5	Rechtsleer	75
6	Oefeningen	75

Hoofdstuk 3 Algemene beginselen van behoorlijk bestuur 77

1	Algemeen	77
1.1	Situering	77
1.2	Toepassingsgebied	78
1.3	Indeling	78
2	Hoorplicht en recht van verdediging	80
2.1	Algemeen	80
2.2	Begrippen en toepassingsgebied	80
2.2.1	Hoorplicht	80
2.2.2	Recht van verdediging	81
2.3	Modaliteiten	81
2.4	Uitzonderingen	81
2.4.1	Hoorplicht	81
2.4.2	Recht van verdediging	82
3	Formele motiveringsplicht	82
4	Onpartijdigheidsbeginsel	83
4.1	Begrip	83
4.2	Toepassingsgebied	83
5	Fair-playbeginsel	84
6	Zorgvuldigheidsbeginsel	84
7	Gelijkheidsbeginsel	85
7.1	Begrip	85
7.2	Toepassingsgebied	85

7.2.1	Toepassing bij het vaststellen van individuele beslissingen	85
7.2.1.1	Individuele besluiten met gebonden bevoegdheid	85
7.2.1.2	Individuele besluiten met discretionaire bevoegdheid	86
7.2.2	Toepassing bij het vaststellen van reglementaire beslissingen	86
8	Rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel	87
8.1	Algemeen	87
8.2	Begrippen en toepassingsgebied	88
8.2.1	Rechtszekerheidsbeginsel	88
8.2.1.1	Kenbare en duidelijke bestuursbeslissing	88
8.2.1.2	Voorzienbare bestuursbeslissing: geen retroactiviteit	88
8.2.1.3	Beperkte mogelijkheid van intrekking van de bestuursbeslissing	89
8.2.1.4	Beperkte mogelijkheid van opheffing van de bestuursbeslissing	89
8.2.1.5	Beperkte gevolgen van een arrest tot nietigverklaring van een bestuursbeslissing	90
8.2.2	Vertrouwensbeginsel	90
9	Materiële motiveringsplicht	91
10	Redelijkheidsbeginsel	92
10.1	Begrip	92
10.2	Rechterlijke controle	93
10.3	Toepassingsgebied	93
10.4	Specifieke verschijningsvormen	94
10.4.1	Evenredigheidsbeginsel	94
10.4.2	Zuinigheidsbeginsel	94
11	Oefeningen	94
12	Basisliteratuur	95
	Deel 2 De openbare diensten	97
	Hoofdstuk 1 De openbare diensten: algemeen	99
1	Begrip openbare dienst en beginselen van de openbare dienst	99
1.1	Het begrip 'openbare dienst'	99
1.2	De beginselen van de openbare dienst	100
1.2.1	Het beginsel van de veranderlijkheid	100
1.2.2	Het beginsel van de continuïteit	101
1.2.3	Het beginsel van de benuttingsgelijkheid	101
2	Vormen van beheer van openbare diensten	102
2.1	Gecentraliseerde openbare diensten	102
2.1.1	Centralisatie	102
2.1.2	Kenmerken van de gecentraliseerde openbare dienst	103
2.1.3	Deconcentratie	103

2.2	Gedecentraliseerde openbare diensten	104
2.2.1	Decentralisatie	104
2.2.2	Kenmerken van de gedecentraliseerde openbare dienst	104
2.2.3	Functionele en territoriale decentralisatie	105
2.3	Overzichtsschema	106
3	Het administratief toezicht	106
3.1	Begrip 'administratief toezicht' en doel	106
3.2	Draagwijdte administratief toezicht	108
3.3	Regelgeving m.b.t. het administratief toezicht op de Vlaamse gemeenten en provincies	108
3.4	Soorten administratief toezicht	109
3.4.1	Het gewoon administratief toezicht	109
3.4.1.1	Algemeen administratief toezicht	110
3.4.1.2	Bijzonder administratief toezicht	112
3.4.1.3	Overzichtsschema	114
3.4.2	Het buitengewoon administratief toezicht	114
3.4.2.1	Het dwangtoezicht	114
3.4.2.2	Het hervormingsrecht	115
4	Algemene aspecten van het ambtenarenstatuut	116
4.1	Begrip 'ambtenaar'	116
4.2	De rechtsverhouding ambtenaar-overheid	116
4.3	Het statuut van de ambtenaar	117
4.3.1	Eenzijdige aanstelling	117
4.3.2	Toepasselijke regelgeving	117
4.3.3	Inhoud en wijziging van de rechtspositie	118
4.3.4	Vastheid van betrekking	118
4.3.5	Tuchtstatuut	119
4.3.6	Geschillenregeling	120
4.4	Het ambtenarenstatuut binnen de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten	120
5	Oefeningen	121
5.1	Begrip openbare dienst en beginselen van de openbare dienst	121
5.2	Vormen van beheer van openbare diensten	121
5.3	Het administratief toezicht	122
5.4	Algemene aspecten van het ambtenarenstatuut	122

Hoofdstuk 2 De lokale besturen 123

1	De gemeente en het OCMW	125
1.1	Het organieke kader van de gemeenten en OCMW's	125
1.2	Het Decreet Lokaal Bestuur als algemene basistekst	126
1.3	Algemene bepalingen	128
1.4	Bevoegdheden van de gemeente en het OCMW	128

1.5	Organen van de gemeente en het OCMW en hun werking	129
1.5.1	De gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn	129
1.5.1.1	Organisatie van de gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn	129
1.5.1.2	Werking van de gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn	130
1.5.1.3	Bevoegdheden van de gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn	132
1.5.2	Het college van burgemeester en schepenen en het vast bureau	133
1.5.2.1	Organisatie van het college van burgemeester en schepenen en het vast bureau	133
1.5.2.2	Werking van het college van burgemeester en schepenen en het vast bureau	135
1.5.2.3	Bevoegdheden van het college van burgemeester en schepenen en het vast bureau	135
1.5.3	De burgemeester	137
1.5.3.1	De benoeming van de burgemeester	137
1.5.3.2	De benoeming van de burgemeester	138
1.5.3.3	De bevoegdheden van de burgemeester	138
1.5.4	Het bijzonder comité voor de sociale dienst	139
1.5.4.1	Organisatie van het bijzonder comité voor de sociale dienst	140
1.5.4.2	Werking van het bijzonder comité voor de sociale dienst	141
1.5.4.3	Bevoegdheden van het bijzonder comité voor de sociale dienst	141
1.5.4.4	Bevoegdheden van de voorzitter van het bijzonder comité voor de sociale dienst	142
1.6	Andere bepalingen over de werking van de gemeente en het OCMW	142
1.7	Personeel	144
1.8	Planning en financieel beheer	145
1.9	Meer democratie: inspraakmogelijkheden voor de burger	146
1.10	Administratief toezicht	147
1.11	Oprichting van administratieve organen	148
1.12	Gemeentelijke administratieve sancties	149
2	De districten	151
3	De provincie	152
3.1	Het Provinciedecreet	152
3.2	Bevoegdheden van de provincie	153
3.3	Organen van de provincie en hun werking	154
3.3.1	De provincieraad	154
3.3.1.1	Organisatie van de provincieraad	154
3.3.1.2	Werking van de provincieraad	154
3.3.1.3	Bevoegdheden van de provincieraad	155
3.3.2	De deputatie	156
3.3.2.1	Inrichting van de deputatie	156
3.3.2.2	Werking van de deputatie	156
3.3.2.3	Bevoegdheden van de deputatie	156
3.3.3	De provinciegouverneur	157
3.3.3.1	De benoeming van de provinciegouverneur	157
3.3.3.2	De bevoegdheden van de provinciegouverneur	157

3.4	Andere bepalingen over de werking van het provinciebestuur	158
3.5	Personeel	158
3.6	Planning en financieel beheer	159
3.7	Meer democratie: (nieuwe) inspraakmogelijkheden voor de burger	159
3.8	Administratief toezicht	159
3.9	Oprichting van administratieve organen	159
4	Oefeningen	160
4.1	De gemeente	160
4.2	De provincie	160

Deel 3 Goederen 161

Hoofdstuk 1 Openbaar en privaat domein 163

1	Inleiding	163
2	Openbaar en privaat domein	163
2.1	Onderscheid	163
2.2	Affectatie en desaffectatie	164
3	Rechtsregeling openbaar domein	166
3.1	Inleiding	166
3.2	Rechtsregeling	166
3.2.1	Onvervreemdbaar	166
3.2.2	Onverjaarbaar	167
3.2.3	Niet vatbaar voor beslag	167
3.2.4	Niet bezwaard met zakelijke rechten	168
3.2.5	Ingebruikname	169
3.2.5.1	Collectieve ingebruikname	169
3.2.5.2	Privatieve ingebruikname	170
4	Rechtsregeling privaat domein	172
4.1	Inleiding	172
4.2	Rechtsregeling	172
5	Oefeningen	172

Hoofdstuk 2 Onteigening, erfdienstbaarheid tot algemeen nut, opeising 175

1	Onteigening	175
1.1	Begrip en voorwerp	176
1.2	Wetgevend kader	176
1.3	Grondwettelijke onteigeningsvoorwaarden	178
1.3.1	Algemeen nutsdoel	178
1.3.2	In de gevallen bij de wet bepaald	179

1.3.3	Op de wijze bij de wet bepaald	180
1.3.4	Mits billijke en voorafgaande schadevergoeding	180
1.3.4.1	Billijke schadevergoeding	180
1.3.4.2	Voorafgaande schadevergoeding	182
1.4	Onteigeningsbevoegdheid	183
1.5	Onteigeningsprocedure	184
1.5.1	Inleiding	184
1.5.2	Federale regeling	185
1.5.2.1	Gewone procedure	185
1.5.2.2	Hoogdringendheidsprocedure	188
1.5.3	Vlaamse regeling	190
1.5.3.1	Procedure	190
1.5.4	Besluit	195
1.5.4.1	Administratieve fase	195
1.5.4.2	Gerechtelijke fase	196
1.5.5	Schematisch overzicht van de onteigeningsprocedures	196
1.6	Bevoegde rechter	197
1.6.1	Betwistingen over de wettigheid van het onteigeningsbesluit en de onteigeningsmachtiging	198
1.6.2	Betwistingen over de onteigeningsvergoedingen	198
2	Erfdienstbaarheid tot algemeen nut	198
2.1	Begrip en voorwaarden	199
2.2	Recht op vergoeding	200
3	Opeising	200
3.1	Begrip en voorwaarden	201
3.2	Soorten en rechtsgrond	201
3.3	Recht op vergoeding	202
4	Oefeningen	202
Hoofdstuk 3 Administratief contract		205
1	Contract met het bestuur	205
1.1	Gewoon en administratief contract	205
1.2	Toepasselijk recht?	206
1.3	Bevoegde rechter?	206
2	Domeinconcessie	206
3	Concessieovereenkomsten	207
3.1	Begrip	207
3.2	Regelgeving	208
4	Overheidsopdrachten	209
4.1	Wetgevend kader	209

4.1.1	Europees wetgevend kader	209
4.1.2	Belgisch wetgevend kader	211
4.2	Algemene beginselen OO-Wet	212
4.2.1	Gelijkheid en niet-discriminatie	212
4.2.2	Transparantie	212
4.2.3	Proportionaliteitsbeginsel	212
4.2.4	Verbod van vertekenen mededinging	213
4.2.5	Verbod van belangenconflict	213
4.2.6	Verplicht naleven van milieu-, sociaal- en arbeidsrecht	214
4.2.7	Ondernemers	214
4.2.8	Forfaitair beginsel	215
4.2.8.1	Principe	215
4.2.8.2	Uitzonderingen	215
4.2.8.3	Milderingen	216
4.2.9	Betaling voor verstrekte en aanvaarde prestaties	216
4.2.10	Vertrouwelijkheid (art. 13)	217
4.2.11	Regels betreffende de communicatiemiddelen	218
4.2.12	Voorbehouden opdrachten	219
4.2.13	Verplichte raming van de waarde van de opdracht	219
4.3	Toepassingsgebied OO-Wet	219
4.3.1	Toepassingsgebied naar de persoon	219
4.3.2	Toepassingsgebied naar de opdracht	221
4.3.2.1	Overheidsopdracht voor werken	222
4.3.2.2	Overheidsopdracht voor leveringen	222
4.3.2.3	Overheidsopdracht voor diensten	223
4.3.2.4	Gemengde opdrachten	223
4.3.2.5	Uitsluitingen	224
4.4	Plaatsingsprocedures	225
4.4.1	Inleiding	225
4.4.2	Openbare procedure (OP)	227
4.4.3	Niet-openbare procedure (NOP)	228
4.4.4	Mededingingsprocedure met onderhandeling (MPMO)	228
4.4.5	Concurrentiegericht dialogoog (CGD)	230
4.4.6	Innovatiepartnerschap (IPS)	231
4.4.7	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking (VOPMVB)	232
4.4.8	Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking (OPZVB)	233
4.5	Procedureverloop	234
4.5.1	Vorbereiding	234
4.5.1.1	Voorafgaande marktconsultatie	234
4.5.1.2	Opdrachtdocumenten	235
4.5.1.3	Varianten en opties	235

4.5.1.4	Percelen	235
4.5.2	Bekendmaking en transparantie	236
4.5.2.1	Vooraankondigingen, aankondiging van een opdracht en aankondiging van een gegunde opdracht	236
4.5.2.2	Europese en/of Belgische bekendmaking	236
4.5.2.3	Elektronische communicatiemiddelen	237
4.5.3	Indiening en opening offertes	238
4.5.4	Selectie kandidaten/inschrijvers	238
4.5.4.1	Begrip en volgtijdelijkheid	238
4.5.4.2	Uitsluitingsgronden	239
4.5.4.3	Selectiecriteria	241
4.5.4.4	Beperking van het aantal kandidaten	242
4.5.4.5	Uniform Europees Aanbestedingsformulier en impliciete verklaring op erewoord	243
4.5.5	Gunning opdracht	244
4.5.5.1	Beoordeling op regelmatigheid	244
4.5.5.2	Beoordeling op gunningscriteria	247
4.5.6	Sluiting opdracht	248
4.5.6.1	Wanneer?	248
4.5.6.2	Hoe?	249
4.6	Opdrachten van beperkte waarde	249
4.7	Rechtsbescherming	249
4.7.1	Inleiding	249
4.7.2	Instrumenten	250
4.7.2.1	Gemotiveerde beslissing	250
4.7.2.2	Informatieplicht	251
4.7.2.3	Wachttermijn	254
4.7.2.4	Verhaalprocedures	255
4.8	Evaluatie OO-Wet	257
5	Oefeningen	258

Deel 4 Omgevingsrecht 259

Hoofdstuk 1 Ruimtelijke ordening 265

1	Inleiding	265
1.1	Inleidende beschouwingen	265
1.2	Wat is ruimtelijke ordening?	266
1.3	Historiek van de wetgeving op de ruimtelijke ordening en stedenbouw	270
2	Bestuurlijke organisatie	272
3	Planning	275
3.1	Inleiding	275

3.1.1	Gewestplannen	276
3.1.2	Gemeentelijke plannen van aanleg	277
3.2	Ruimtelijke structuur- en beleidsplannen	278
3.2.1	Inleiding: de overgang van ruimtelijke structuurplannen naar beleidsplannen	278
3.2.2	Ruimtelijke structuurplannen	279
3.2.2.1	Inhoud van de ruimtelijke structuurplannen	279
3.2.2.2	Het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen, de provinciale en gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen	280
3.2.3	Ruimtelijke beleidsplannen	281
3.2.3.1	Algemene bepalingen	281
3.2.3.2	Inhoud van de ruimtelijke beleidsplannen	281
3.2.3.3	Het ruimtelijk beleidsplan Vlaanderen, de provinciale en gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen	282
3.3	Ruimtelijke uitvoeringsplannen	283
3.3.1	Algemene bepalingen	283
3.3.2	Inhoud van de ruimtelijke uitvoeringsplannen	284
3.3.3	De gewestelijke, provinciale en gemeentelijke uitvoeringsplannen	286
3.4	Onderlinge verhouding tussen de ruimtelijke structuur- of beleidsplannen, ruimtelijke uitvoeringsplannen en de plannen van aanleg	287
3.5	Stedenbouwkundige verordeningen	288
4	De vergunningen	291
4.1	De stedenbouwkundige vergunning	291
4.1.1	Het principe: de vergunningsplicht	291
4.1.1.1	De eigenlijke bouwwerken, met uitzondering van onderhoudswerken	292
4.1.1.2	Ontbossen	293
4.1.1.3	Vellen van bomen	293
4.1.1.4	Aanmerkelijke reliëfwijziging	293
4.1.1.5	Gewoonlijk gebruiken, aanleggen of inrichten van grond	294
4.1.1.6	Geheel of gedeeltelijk wijzigen van hoofdfunctie	294
4.1.1.7	Wijzigen van aantal woongelegenheden	295
4.1.1.8	Recreatieve terreinen aanleggen of wijzigen	295
4.1.1.9	Publiciteitsinrichting plaatsen of aanbrengen	295
4.1.2	De uitzonderingen op de vergunningsplicht	295
4.1.2.1	Meldingsplichtige handelingen	296
4.1.2.2	Vrijgestelde handelingen	298
4.1.2.3	Onderhoudswerken	299
4.1.2.4	Overige van vergunning vrijgestelde werken	300
4.1.2.5	Het as-builtattest	300
4.1.2.6	Vermoeden van vergunning	301
4.2	De omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden	301
4.3	Criteria ter beoordeling van de bouwaanvraag	302
4.3.1	Algemeen	302

4.3.2	Dubbel toetsingscriterium	303
4.3.3	Andere beoordelingscriteria	305
4.3.4	Besluit	306
4.4	Afwijkingen van stedenbouwkundige voorschriften	306
4.4.1	Algemeen	306
4.4.1.1	Algemene afwijkingsmogelijkheden	307
4.4.1.2	Specifieke afwijkingsmogelijkheden	309
4.4.2	Zonevreemde basisrechten	312
4.4.2.1	Algemene toepassingsvoorwaarden	312
4.4.2.2	Bijzondere voorwaarden voor specifieke categorieën	313
4.4.2.3	Bouwmogelijkheden	313
4.4.3	Zonevreemde functiewijzigingen	314
4.4.4	Planologisch attest	315
4.5	Voorwaarden en lasten – fasering	315
4.5.1	Voorwaarden	315
4.5.2	Lasten	316
4.5.3	Fasering	316
4.6	Regularisatie	317
5	Aanvullende instrumenten en informatie	317
5.1	Aanvullende instrumenten	317
5.1.1	Recht van voorkoop en onteigening	317
5.1.1.1	Recht van voorkoop	317
5.1.1.2	Onteigening	319
5.1.1.3	Planschade en planbaten	320
5.1.1.4	Aankoopplicht	323
5.2	Informatie	323
5.2.1	Plannen- en vergunningenregister	323
5.2.2	Stedenbouwkundig attest, stedenbouwkundig uittreksel en planologisch attest	324
5.2.2.1	Stedenbouwkundig attest	324
5.2.2.2	Stedenbouwkundig uittreksel	324
5.2.2.3	Planologisch attest	324
5.2.3	Informatieverplichtingen van de notaris en de particulier	326
6	Handhaving	326
6.1	Algemeen	326
6.2	De stedenbouwkundige misdrijven en stedenbouwkundige inbreuken	327
6.3	Vaststellen van bouwmisdrijven en -inbreuken	329
6.4	Maatregelen inzake handhaving	330
6.4.1	Raadgeving en aanmaning	330
6.4.2	Staking van de in overtreding verrichte werken of handelingen	331
6.4.3	Strafsancties	331
6.4.4	De alternatieve of exclusieve bestuurlijke geldboete	331

6.4.5	Herstelmaatregelen	332
6.4.6	Uitvoering van rechterlijke uitspraken	333
6.4.7	Bestuurlijke herstelmaatregelen	334
6.4.8	Minnelijke schikking	335
6.5	Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering	335
6.5.1	Adviesbevoegdheid	335
6.5.2	Bemiddelingsopdrachten	336

Hoofdstuk 2 Milieu 337

1	Inleiding	337
1.1	Inleidende beschouwingen	337
1.2	Wat is milieurecht?	338
1.3	Historiek van de milieuwetgeving	339
1.4	Instrumenten van het milieubeleid	341
1.4.1	Juridische instrumenten	341
1.4.2	Financiële instrumenten	343
1.4.3	Economische instrumenten	344
1.4.4	Sociale instrumenten	345
2	De administratieve organisatie van het milieubeleid in Vlaanderen	345
2.1	Algemeen overzicht van het Vlaamse milieuapparaat	345
3	Het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM)	347
3.1	De doelstellingen van het milieubeleid	348
3.2	De beginselen van het milieubeleid	348
3.3	De milieuplanning	350
3.3.1	Milieubeleidsplanning op gewestelijk niveau	350
3.3.2	Milieubeleidsplanning voor de lokale besturen	350
3.3.2.1	Provinciale milieubeleidsplanning	350
3.3.2.2	Gemeentelijke milieuplanning	351
3.3.3	Juridische binding van de milieubeleidsplannen	351
3.4	Milieukwaliteitsnormen	351
3.5	Andere titels DABM	352
4	Het milieuhygiënerecht	352
4.1	De omgevingsvergunning voor de exploitatie van een ingedeelde inrichting/activiteit	353
4.1.1	Inleiding	353
4.1.2	Toepassingsgebied en algemeen kader	354
4.1.3	Duur van de omgevingsvergunning voor de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit	357
4.2	De meldingsplicht	358
4.3	VLAREM II	359
4.3.1	Algemeen	359

4.3.2	Structuur en werking van VLAREM II	359
4.4	VLAREM III	361
4.4.1	Aanleiding	361
4.4.2	Inhoud	361
5	Milieuhandhaving	362
5.1	Onderscheid milieu-inbreuk en milieumisdrijf	363
5.2	Beleid en organisatie	364
5.3	Toezicht en vaststelling	364
5.4	Handhaving	365
5.4.1	Bestuurlijke handhaving	365
5.4.1.1	Bestuurlijke maatregelen	366
5.4.1.2	Bestuurlijke geldboetes	366
5.4.2	Strafrechtelijke handhaving	367
5.4.3	Veiligheidsmaatregelen	367
5.5	Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving	367
5.6	Handhavingscollege	368
	Hoofdstuk 3 De omgevingsvergunningsprocedure	371
1	Inleiding	371
2	De Vlaamse omgevingsvergunning in kort bestek	371
2.1	Doelstelling van de Vlaamse omgevingsvergunning	371
2.2	Toepassingsgebied	373
2.3	Inwerkingtreding	374
3	De omgevingsvergunningsprocedure	375
3.1	Voortraject	375
3.2	De vergunningsprocedure in eerste administratieve aanleg	375
3.2.1	De bevoegde overheden	375
3.2.2	De gewone en vereenvoudigde vergunningsprocedure	379
3.2.2.1	De gewone vergunningsprocedure	380
3.2.2.2	De vereenvoudigde procedure in eerste aanleg	387
3.3	Vergunningsprocedure in tweede administratieve aanleg	388
3.3.1	Het instellen van een administratief beroep	388
3.3.2	Volledigheids- en ontvankelijkheidsonderzoek	390
3.3.3	Adviesverlening	390
3.3.4	Administratieve lus	391
3.3.5	Vergunningsbeslissing	391
4	Raad voor Vergunningsbetwistingen	391
4.1	Algemeen	391
4.2	Organisatie	393
4.3	Rechtspleging	394

5	Bijstellen van de omgevingsvergunning	400
6	Verval, schorsing en opheffing van de omgevingsvergunning	401
6.1	Schorsing en opheffing	401
6.2	Verval	402
7	Meldingsprocedure	404

Hoofdstuk 4 Oefeningen 405

1	Ruimtelijke plannen	405
1.1	Welke 3 onderdelen bevat een ruimtelijk structuurplan altijd?	405
1.2	Zoek een ruimtelijk structuurplan op van je gemeente (indien niet beschikbaar: van je provincie) en geef voor elk gedeelte een voorbeeld van een bepaling.	405
2	Omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen	405
3	Handhaving stedenbouwkundige misdrijven	406
4	Omgevingsvergunning voor de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit	407

Deel 5 Rechtsbescherming tegen het bestuur 409

Hoofdstuk 1 Rechtsbeschermingstechnieken 411

1	Inleiding	411
1.1	Probleemstelling en begrip rechtsbescherming	411
1.2	Situering en afbakening van het onderwerp	413
1.3	Rechtsbescherming tegen de wetgevende macht	413
1.3.1	Grondwettelijk Hof	413
1.3.2	Gewone en administratieve rechter	413
1.3.3	Gewone rechter	414
1.3.4	Afdeling wetgeving van de Raad van State	414
1.3.5	Behoorlijkheidsvereisten	415
1.4	Rechtsbescherming tegen de rechterlijke macht	415
1.4.1	Hoge Raad voor de Justitie	415
1.4.2	Gewone rechter	415
1.4.3	Rechtsmiddelen	416
1.4.4	Grondbeginselen	417
1.5	Rechtsbescherming tegen het bestuur	417
1.5.1	Inleiding	417
1.5.2	Preventieve rechtsbescherming	418
1.5.2.1	Procedurele algemene beginselen van behoorlijk bestuur (ABBB)	419
1.5.2.2	Advies van de afdeling wetgeving van de raad van state	419
1.5.2.3	Openbaar onderzoek	419
1.5.2.4	Maatregelen tegen de traagheid van het bestuur	419

1.5.2.5	Voorafgaande adviezen van adviesinstanties	420
1.5.2.6	Bijzonder administratief toezicht	420
1.5.2.7	Formele motiveringsplicht, openbaarheid van bestuur en ombudsfunctie	420
1.5.3	Curatieve rechtsbescherming	421
1.5.3.1	Administratief beroep	421
1.5.3.2	Jurisdictioneel beroep	421
1.5.4	Schematische samenvatting van de rechtsbescherming tegen het bestuur	423
2	Formele motiveringsplicht	423
2.1	Situering en begrip	423
2.2	Motiveringswet	424
2.2.1	Kader en doel van de wet	424
2.2.1.1	Betere informatie van en gemakkelijkere controle door de bestuurdde en overheid	425
2.2.1.2	Beter bestuur	425
2.2.2	Toepassingsgebied	425
2.2.3	Uitdrukkelijke en afdoende motivering	425
2.2.4	Uitzonderingen op de formele motiveringsplicht	426
3	Openbaarheid van bestuur	426
3.1	Situering en begrip	426
3.2	Regelgeving	427
3.2.1	Grondwettelijke regeling	427
3.2.2	Wettelijke regeling	427
3.2.2.1	Toepassingsgebied	427
3.2.2.2	Gemeenschappelijke kenmerken	429
4	Ombudsfunctie	432
4.1	Algemeen	432
4.1.1	Ontstaan	432
4.1.2	Begrip en kenmerken ombudsfunctie	433
4.1.3	Samenwerking en werkingsprincipes	434
4.2	Federale ombudsfunctie	435
4.2.1	Onafhankelijkheid	435
4.2.2	Opdracht	435
4.2.2.1	Klachtenonderzoek	435
4.2.2.2	Onderzoek naar de werking van bepaalde federale administratieve diensten	438
4.2.2.3	Onderzoek van meldingen	438
4.2.2.4	Aanbevelingen en werkingsverslag	439
4.3	Vlaamse ombudsfunctie	439
4.3.1	Onafhankelijkheid	439
4.3.2	Opdracht	440
4.3.2.1	Klachtenonderzoek en eventueel bemiddeling	440
4.3.2.2	Doorverwijzen	442

4.3.2.3	Onderzoek van meldingen	442
4.3.2.4	Klachten en meldingen over discriminatie op basis van geslacht, genderidentiteit en genderexpressie	443
4.3.2.5	Aanbevelingen en werkingsverslag	443
4.4	Andere	444
5	Administratief beroep	444
5.1	Begrip	445
5.2	Voor- en nadelen	446
5.2.1	Voordelen	446
5.2.2	Nadelen	446
5.3	Kenmerken administratief beroep	446
5.3.1	Uitspraak is administratieve beslissing en verbindt	447
5.3.2	Uitspraak mist gezag van gewijsde	447
5.3.2.1	Intrekking	447
5.3.2.2	Opheffing	449
5.3.2.3	Vernietiging	449
5.3.2.4	Vergelijking van intrekking, opheffing en vernietiging	450
5.3.3	Uitspraak in functie van rechtmatigheid en opportuniteit	451
5.3.4	Minder procedurewaarborgen dan juridictioneel beroep	451
5.4	Indeling	452
5.4.1	Indeling naargelang het beroepsorgaan	452
5.4.1.1	Willig of oneigenlijk beroep	452
5.4.1.2	Hiërarchisch beroep	453
5.4.1.3	Beroep bij de toezichthoudende overheid	453
5.4.1.4	Beroep bij een andere administratieve overheid	454
5.4.1.5	Schematisch overzicht	455
5.4.2	Indeling naargelang niet of wel georganiseerd	455
5.4.2.1	Begrippen	455
5.4.2.2	Kenmerken	456
5.4.2.3	Schematisch overzicht	457
6	Jurisdictioneel beroep	457
6.1	Begrip	458
6.2	Criteria van onderscheid tussen juridictioneel en administratief beroep	460
6.2.1	Wil van de regelgever	460
6.2.2	Geheel van andere criteria	461
6.3	Kenmerken	461
6.3.1	Uitspraak is juridictionele beslissing en verbindt	461
6.3.2	Uitspraak heeft gezag van gewijsde	461
6.3.3	Uitspraak in functie van rechtmatigheid	462
6.3.4	Meer procedurewaarborgen dan administratief beroep	462
6.4	Twee categorieën rechtscolleges: juridictioneel dualisme	463

6.4.1	Voorafgaande begrippen	463
6.4.1.1	Objectief en subjectief recht	463
6.4.1.2	Burgerlijke en politieke rechten	464
6.4.1.3	Soorten geschillen en soorten beroepen	465
6.4.2	Bevoegdheidsverdeling	466
6.4.2.1	Geschillenbeslechting (contentieux)	466
6.4.2.2	De Raad van State en de administratieve rechtscolleges	467
6.4.2.3	Attributieconflicten	469
6.4.2.4	Schematisch overzicht van de bevoegdheidsverdeling	470
7	Maatregelen door de gewone rechter	470
7.1	Niet toepassen van onwettige bestuursbeslissing: exceptie van onwettigheid	471
7.1.1	Begrip	471
7.1.2	Toelichting	471
7.1.2.1	'Hoven en rechtbanken'	471
7.1.2.2	'Algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen'	472
7.1.2.3	'In zoverre zij met de wetten overeenstemmen'	472
7.1.2.4	'Toepassen in zoverre ...'	472
7.2	Rechtstreekse vordering tegen onwettige bestuursbeslissing	473
7.3	Schadevergoeding op grond van foutaansprakelijkheid van het bestuur	474
7.3.1	Situering	474
7.3.2	Gemeenrechtelijke regeling	474
7.3.2.1	Inleiding	474
7.3.2.2	Toepassing op het bestuur	475
7.3.3	Bijzondere wetgeving	478
7.3.4	Aansprakelijkheid van en voor ambtenaren (in ruime zin)	478
7.3.4.1	Inleiding	479
7.3.4.2	Personeel en organen	479
7.3.4.3	Aansprakelijkheid van ambtenaren (ruim)	480
7.3.4.4	Aansprakelijkheid voor ambtenaren (ruim)	482
7.3.4.5	Schematisch overzicht	483
7.4	Compensatie op grond van foutloze aansprakelijkheid van het bestuur	483
7.4.1	Situering	483
7.4.2	Gemeenrechtelijke regeling	484
7.4.2.1	Inleiding	484
7.4.2.2	Rechtsgrond en principe	484
7.4.2.3	Regeling privaatrecht	484
7.4.2.4	Regeling openbare besturen	485
7.4.3	Bijzondere wetgeving	485
7.4.3.1	Achtergrond	485
7.4.3.2	Oplossing?	486
7.4.4	Besluit	486

8	Maatregelen door de administratieve rechter	487
8.1	Niet-toepassen van onwettige bestuursbeslissing	487
8.2	Subjectief contentieux	488
8.3	Objectief contentieux	490
8.3.1	Raad van State	490
8.3.2	Andere administratieve rechtbanken	490
9	Oefeningen	493
9.1	Begrippen en preventieve rechtsbescherming	493
9.2	Curatieve rechtsbescherming: administratief beroep	495
9.3	Curatieve rechtsbescherming: jurisdictioneel beroep	496

Hoofdstuk 2 Rechtsbescherming door de Raad van State 499

1	Inleiding	499
2	Samenstelling	500
2.1	Zetel	500
2.2	Assessoren of bijzitters	501
2.3	Auditoraat	501
2.4	Coördinatiebureau	502
2.5	Griffie	502
2.6	Administratieve diensten	503
2.7	Schema van de samenstelling van de Raad van State	503
3	Afdeling wetgeving	503
3.1	Adviesbevoegdheid	503
3.2	Advies over ontwerpтекsten van wetten en reglementaire besluiten	505
3.2.1	Gemotiveerd niet-bindend advies	505
3.2.2	Bekendgemaakt?	506
3.2.3	Voorwerp van advies	506
3.2.4	Verplichte adviesaanvraag	506
3.2.5	Facultatieve adviesaanvraag	507
3.2.6	Sanctie op het niet-nakomen van de adviesaanvraagplicht	507
3.2.6.1	Het betreft een wet of decreet	508
3.2.6.2	Het betreft een reglementair besluit	508
3.2.7	Behandeltermijn	508
3.2.8	Schema adviesaanvraagplicht afdeling wetgeving	509
4	Afdeling bestuursrechtspraak	510
4.1	Arrestbevoegdheid	510
4.2	Annulatierechter	512
4.2.1	Algemene begrippen	512
4.2.2	Ontvankelijkheidsvoorwaarden	513
4.2.2.1	De persoon van de verzoeker	513

4.2.2.2	De bestreden beslissing	517
4.2.2.3	De termijn waarbinnen het verzoek moet worden ingesteld	518
4.2.2.4	De vorm van het verzoek	519
4.2.3	Grondvoorwaarden	520
4.2.3.1	Externe onwettigheid	520
4.2.3.2	Interne onwettigheid	521
4.2.3.3	Schematisch overzicht van de grondvoorwaarden voor annulatie	523
4.2.4	Procedure	523
4.2.4.1	Procedurekenmerken	523
4.2.4.2	Procedureverloop (vereenvoudigd)	524
4.2.5	Rechtsgevolgen van het arrest	525
4.2.5.1	Vernietigingsarrest	525
4.2.5.2	Afwijzingsarrest	527
4.2.6	Uitvoering van het arrest	527
4.2.6.1	Verduidelijken van de gevolgen van de vernietiging (art. 35/1 RvS-Wet)	528
4.2.6.2	Injunctiebevoegdheid (art. 36, § 1, eerste en derde lid RvS-Wet)	528
4.2.6.3	Substitutiebevoegdheid (art. 36, § 1, tweede lid RvS-Wet)	528
4.2.6.4	Dwangsom (art. 36, § 2, 3 en 5 RvS-Wet)	528
4.2.7	Alternatieve geschillenbeslechting	529
4.2.7.1	Bestuurlijke lus (art. 38 RvS-Wet)	529
4.2.7.2	Bemiddeling (art. 19, derde lid RvS-Wet en art. 13, § 2 ombudswet)	529
4.3	Kortgedingrechter	530
4.3.1	Algemene begrippen	530
4.3.1.1	Probleemstelling en regelgeving	530
4.3.1.2	Bevoegdheid van de raad van State	531
4.3.1.3	Accessorium van het annulatieberoep	531
4.3.2	Bevoegdheid en procedure	532
4.3.2.1	Bevoegdheid	532
4.3.2.2	Procedure	533
4.3.3	Grondvoorwaarden	534
4.3.3.1	Spoedeisendheid of uiterst dringende noodzakelijkheid	534
4.3.3.2	Minstens één ernstig middel	535
4.4	Cassatierechter	535
4.4.1	Algemene begrippen	535
4.4.2	Ontvankelijkheidsvoorwaarden	537
4.4.2.1	De persoon van de verzoeker	537
4.4.2.2	De bestreden beslissing	538
4.4.2.3	De termijn waarbinnen het verzoek moet worden ingesteld	538
4.4.2.4	De vorm van het verzoek	538
4.4.3	Grondvoorwaarden	538
4.4.4	Procedure	539

4.4.4.1	Procedurekenmerken	539
4.4.4.2	Is het ingediende cassatieberoep 'toelaatbaar'?	539
4.4.4.3	Procedureverloop (vereenvoudigd)	541
4.4.5	Rechtsgevolgen van het vernietigingsarrest	542
4.5	Hogere beroepsrechter	543
4.6	Herstelvergoeding	544
4.7	Schadevergoeding tot herstel	545
4.7.1	Situering	545
4.7.2	Art. 11 bis RvS-Wet	546
4.8	Andere	547
4.8.1	Bevoegdheidsconflicten tussen administratieve rechtscolleges	548
4.8.2	Bevoegdheidsgeschillen tussen gedecentraliseerde besturen	548
5	Oefeningen	548
5.1	Samenstelling van de Raad van State & afdeling wetgeving	548
5.2	Afdeling bestuursrechtspraak	549
Basisliteratuur		551
Deeloverschrijdende oefening		555
Trefwoordenlijst		557